

Nr 13.

Ankom till Riksdagens kansli den 10 maj 1912 kl. 8 e. m.

*Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 13,
i anledning af herr V. Rydén's motion om skrifvelse
till Kungl. Maj:t angående rätt för oäkta barn att
erhålla vetskap om sina föräldrar.*

Uti en inom Andra kammaren af herr Rydén väckt motion (nr 76) hemställes, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående lämpliga åtgärder för att s. k. oäkta barn må tillförsäkras rätten att erhålla vetskap om sina föräldrar, samt för Riksdagen framlägga förslag till de författningsändringar, hvartill utredningen må gifva anledning.

Till grund för motionen anför motionären följande:

»I anslutning till en annan denna dag väckt motion, afseende rättfärdigare lagstiftning beträffande utom äktenskapet födda barn, tillåter jag mig härmed påkalla uppmärksamheten för en annan sida af den rättslöshet, hvari dessa äro försatta. Jag åsyftar härvid närmast den orättvisa lagstiftningen om, att dessa barn kunna beröfvas all vetskap om sina föräldrar. Ännu äger det gamla kungabrefvet af den 17 oktober 1778 gällande kraft, enligt hvilket barn kunna såsom föräldralösa antecknas i kyrkböckerna, därmed för all sin tid beröfvade rätten till far och mor.¹⁾ Om denna lagstiftning en gång, då opinionen gränslöst obarmhärtigt dömden den ogifta modern, var en akt af humanitet mot henne, så har den å andra sidan blifvit i högsta grad inhuman mot hennes barn. Den

¹⁾ Mom. 7 i ifrågavarande kungabref må här som ett bidrag till belysandet af dess tidsenlighet anföras:

»7) At qvinna som wil i okänd ort framföda Fostret, må i sådant upsåt lämnas ostörd utan någons åtal eller efterfrågan om hennes person eller tillstånd. Och anse Wi den olägenhet mindre, om på sådant sätt något olofligt häfdande skulle döljas, än at igenom sträng efterfrågan i dylikt tillfälle betaga et blödigt sinne all utväg at kunna dölja sin förbrytelse.»

utveckling rättsmedvetandet under senare tider genomgått, torde ock tämligen enstämmigt ha fört till den uppfattningen, att barnets rätt är den, som lagstiftningen i främsta rummet här har att tillvarataga. Upprepade gånger har frågan varit föremål för Riksdagens pröfning. Redan år 1898 var Andra kammaren redo att företaga en lagändring i omförmälda syfte och i Första kammaren fattades blott 6 röster för att få till stånd ett riksdagsbeslut i frågan. Åtta år senare — år 1906 — var tidpunkten inne, då Riksdagens båda kamrar kunde enas om att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla »det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, om och på hvad sätt sådan ändring af mom. 7 i kungl. brefvet den 17 oktober 1778 angående barnamord jämte andra därmed i sammanhang stående författningsbestämmelser må kunna företagas, att moders namn blifver fortfarande skyddadt mot offentliggörande, men, till upplysning i vissa uppgifna och bestämda fall, på lämpligt sätt antecknadt eller, där sådant finnes ej lämpligen kunna ske, upphäfvat samma moment och bestämmelser.» Beslutet syntes då närmast påkalladt af den nya lagen om »oäkta» barns arfsrätt efter moder och modernefränder.

Tilläggas bör att såväl 1898 års som 1903 års kyrkomöten varit inne på samma vägar som 1906 års Riksdag.

Det vill emellertid synas, som om vissa reformer vore dömda att stranda på det negativa motståndet hos en del myndigheter. Ännu sex år efter ett enhälligt ingripande från Riksdagens båda kamrar står lagstiftningen på samma ståndpunkt som för snart ett och ett halft århundrade sedan.

Å andra sidan kan måhända detta medföra, att frågan nu kan lösas efter vidare linjer än de i 1906 års riksdagsskrifvelse. I den erkändes de »oäktas» rätt till mor. Måhända är tidpunkten nu kommen, då steget kan tagas fullt ut, så att äfven faderns anonymitet gentemot sitt barn kan afskaffas. I de talrika resolutioner, som en mängd kvinno-föreningar affattade under diskussionen om 1906 års riksdagsbeslut, uttalades allmänt följande: »Lagen om anonymitet för moder skall upphävas, emedan rättvisan mot barnet kräver detta, men som barnet ock har rätt till fader, skall faderns namn äfvenledes uppgifvas och han åläggas att jämte modern bära ansvaret för barnets vård och uppfostran.» Riktigheten och rättvisan i dessa uttalanden lära icke kunna med sakskalet bestridas.

Då jag sålunda tager mig friheten att nu upptaga detta spörsmål till Riksdagens förnyade ompröfning, anser jag det böra ske i den vidsträcktare formen, att spörsmålet om »oäkta» barns rätt att få veta om

sina föräldrar bör omfatta icke blott modern utan äfven fadern. Behjartar Riksdagen rättvisan i detta kraf, så lära framkomliga vägar för uppnående af detta mål icke vara omöjliga att finna vid en blifvande utredning.»

Utskottet anser de i förevarande motion berörda frågorna angående rätt för utom äktenskapet födda barn att erhålla vetskap om sina föräldrar vara synnerligen behjartansvärda. Dessa frågor sammanhännga i viss mån med ett af samme motionär vid innevarande riksdag väckt förslag (motion nr II:75) angående rätt för dessa s. k. oäkta barn att ärfva fader och fädernefränder, hvilken motion hänvisats till lagutskottets behandling.

Genom lagen den 17 mars 1905 tillerkändes oäkta barn arfsrätt lika med äkta barn efter moder och mödernefränder. Ett villkor för att denna rätt skall kunna göras gällande är emellertid, att den ifrågasvarande arfvingen gifver sig tillkänna hos vederbörande »inom natt och år, från det arfvet föll». Denna arfsrätt blir sålunda i hög grad beroende af, att ifrågasvarande barn har kännedom om sin släktskap med den person, efter hvilken arf tillfallit detsamma. När denna lag om arfsrätt för oäkta barn efter moder och mödernefränder af Riksdagen antagits, kunde det följaktligen sättas i fråga, huruvida icke mom. 7 af 1778 års kungl. bref angående barnamord omedelbart bort upphävas. Skulle nu vidare utom äktenskapet födda barn tillerkännas arfsrätt, helt eller delvis, äfven efter fader och fädernefränder, torde enligt utskottets mening åtgärder böra vidtagas för att sådant barn skall kunna såvidt möjligt erhålla vetskap om sin fader. Äfven för barnets vård samt för utfående af bidrag till dess underhåll och uppfostran är det af vikt, att faderns såväl som moderns anonymitetsrätt blir upphäfd.

Då man försöker komma till djupare insikt om nu antydda frågor, erfar man snart, att här förekomma mot hvarandra stridande intressen, nämligen barnets rätt att få kännedom om sin mor och såvidt möjligt äfven om sin far samt föräldrarnas önskan att få bevara sin anonymitet. Ser man nu särskildt på barnets intressen uti här ifrågasvarande afseende, anser utskottet, att det icke kan förnekas, att »barnet har rätt till sin mor». Om riktigheten af denna synpunkt erkännes, torde sedan enligt utskottets mening utvecklingen komma att medföra, att barnets rätt utsträcker sig att omfatta äfven fadern. Utskottet har emellertid ingalunda förbisett de svårigheter af mångahanda art, som framstålla sig, då det gäller att lösa hithörande spörsmål. Nödvändigt har det därför syntts utskottet vara, att en grundlig utredning af dessa frågor företages

*Utskottets
yttrande.*

för att statsmakterna sedermera skola kunna lösa desamma på ett för barnet samt såvidt möjligt äfven för dess föräldrar tillfredsställande sätt.

År 1906 begärde Riksdagen, såsom i motionen omnämnes, att Kungl. Maj:t ville låta utreda möjligheten att ändra mom. 7 i ofvanämnda kungl. bref jämte därmed sammanhängande bestämmelser, så att moderns anonymitetsrätt bevarades, men hennes namn antecknades för att tjäna till upplysning i vissa bestämda fall. Därest denna utredning ledde till ett lyckligt resultat, anhöll Riksdagen vidare om utredning på hvad sätt en sådan ändring af 1778 års kungl. bref jämte hithörande bestämmelser skulle kunna ske, men i motsatt fall, att Kungl. Maj:t måtte upphäfva ifrågavarande moment och bestämmelser. Den af Riksdagen sålunda begärda utredningen har sedermera af Kungl. Maj:t öfverlämnats till lagberedningen.

I förevarande motion föreslås nu en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning beträffande möjligheten för utom äktenskapet födt barn att erhålla vetskap jämväl om sin fader samt framläggande af förslag till bestämmelser i ämnet.

Då utskottet anser, att samtliga hithörande frågor böra utredas i ett sammanhang, får utskottet hemställa,

att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om, att den af Riksdagen i skrifvelse den 12 maj 1906 begärda utredningen angående ändring eller upphäfvande af mom. 7 i kungl. brefvet den 17 oktober 1778 m. m. må utsträckas att omfatta jämväl utredning, huruvida och på hvad sätt utom äktenskapet födt barn kan beredas möjlighet att erhålla kännedom om sin fader, samt att Kungl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning.

Stockholm den 7 maj 1912.

På utskottets vägnar:

OSKAR LUNDGREN.